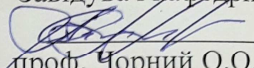

**Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені
О.М. Лазаревського**

ПОГОДЖЕНО
Протокол № 1
від 31 серпня 2021 року
Завідувач кафедри

проф. Чорний О.О.

СИЛАБУС
навчального курсу

**КУЛЬТУРНА ТА СОЦІАЛЬНА
АНТРОПОЛОГІЯ**

Спеціальність – 033 філософія
Освітній ступінь – магістр
Форма навчання – денна
Форма підсумкового контролю – залік
Викладач – Чорна Лариса Сергіївна кандидат філософських наук, доцент
кафедри права, філософії та політології
Тел. : 093 577 38 97
E-mail: l.chorna1605@gmail.com
Години консультацій: четвер 12:00 -13:00 (208 каб.)

Чернігів 2021-2022

1. Анотація курсу «Культурна та соціальна антропологія» – розділ антропологічної науки, що досліджує процес взаємин людини і культури; становлення людини як соціальної істоти, вивчає основні соціальні та культурні структури, що сприяють процесу соціологізації людини. Аналізує основні антропологічні проблеми буття людини в системі соціокультурних відносин, розглядаючи їх через призму існування особи та її реакцій на зовнішні виклики.

Вивчення курсу “Культурна та соціальна антропологія” передбачає передусім розвиток навичок та умінь вирішувати світоглядні проблеми, котрі, з одного боку, вже знайшли своє відображення в історії світової та вітчизняної філософської культури, а з другого боку - розвиток навичок помічати, ставити та вирішувати світоглядні проблеми, що є тепер і вірогідно постануть в суспільстві, науці, політиці, мистецтві, державному, громадському житті. Студенти повинні вміти на основі ґрунтовного, фундаментального знання філософської антропології опанувати самостійний стиль мислення; формувати свою власну позицію застосовувати набуті знання при аналізі загальних людинознавчих проблем сьогодення, розуміння суспільства як самоорганізаційної системи.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни. Сформувати у студента правильне розуміння сутності культурної та соціальної антропології як галузі філософської антропології в її історичному розвитку. Навчити правильно визначити місце та значення культури і суспільства в історії людства і, зокрема, у бутті конкретної людини. Виробити у студента особистісний погляд на природу людини, на критерії “людськості” в усіх сферах життя, на проблеми взаємозв’язку людини та світу, на вселюдське та індивідуально-унікальне в людині, на призначення людини та можливості людського самоздійснення тощо.

3. Предмет навчальної дисципліни – сутність людини як творця і творіння культури та її місця в суспільному та культурно-цивілізаційному бутті, сенс і цінності людського життя, соціальна життєдіяльність у її закономірностях, особливостях та перспективах розвитку, а також культура і цивілізація з їх компенсуючими функціями.

4. Основний зміст дисципліни. Курс “Культурна та соціальна антропологія” призначений для студентів денної та заочної форми навчання з напрямку підготовки “Філософія 033”. Основна ідея викладання дисципліни “Культурна та соціальна антропологія” полягає в системному, послідовному вивченні, закріпленні, розширенні та практичному використанні здобутих знань та матеріалів навчальної дисципліни.

Навчально-тематичний план дисципліни “Культурна та соціальна антропологія” реалізується у двох блоках – теоретичному та практичному.

Теоретичний блок складається з таких тематичних частин: історія філософської антропології, екзистенційний підхід до тлумачення людини і світу, соціокультурне та антропокультурне у людським світовідношенні, особистісні виміри людського, проблеми культури і цивілізації, комунікативну природу людського буття, розвиток філософсько-антропологічної думки в Україні, її місце та значення в загальному філософському процесі; основні течії сучасної філософської антропології, співвідношення суспільства і природи, історичного процесу та місця людини в ньому, її цінностей і свободи, загальнолюдських цінностей.

Практичний блок включає теми для підготовки рефератів та їх захист, питання до самостійної роботи студентів та питання до заліку.

5. Очікувані результати курсу.

Знати:

- основні антропологічні теорії та підходи у визначенні соціокультурної природи людини;
- періодизацію та історичні етапи філософської антропології;
- основні напрямки культурної та соціальної антропології;
- основні антропологічні ідеї в історії української філософії;
- філософські проблеми антропогенезу;
- співвідношення біологічного та соціального в людині;
- людинотворчу сутність культури та цивілізації.

Уміти:

- використовувати здобуті знання на практиці;
- визначати співвідношення культури і природи в людині;
- визначати основні складові простору культури;
- аналізувати основні чинники, що обумовлюють сучасний підхід до людського фактору;
- формулювати та вирішувати соціальні проблеми сьогодення;
- оцінювати діяльність людини через призму соціокультурної антропології;
- визначати критерії і проводити розрахунки ефективності людської діяльності.

6. Зміст курсу

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

Історія та джерела культурної та соціальної антропології.

Тема 1. Предмет і завдання курсу культурна та соціальна антропологія.

Тема 2. Антропологічна та соціокультурна проблематика в історії світової філософії.

Тема 3. Проблеми людини, суспільства та культури в українській філософській думці.

Тема 4 . Сучасна західноєвропейська філософія як ідейне джерело культурної та соціальної філософії.

Тема 5. Проблеми антропосоціогенезу у філософії та науці.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

Людина як творець і творіння культури та суспільства.

Тема 6. Сенс життя як складна світоглядна проблема.

Тема 7. Людина як творець і продукт культури.

Тема 8. Складність людського буття і культура.

Тема 9. Проблема соціокультурних законів людського буття.

Тема 10. Особа як предмет сучасного філософського аналізу.

Тема 11. Свобода як характеристика соціокультурної природи людини.

Тема 12 Комуникативна природа людини та проблема її самотності.

7. Організація навчання.

<i>Змістовий модуль</i>	<i>№ п\п</i>	<i>Тема</i>	<i>Кількість годин</i>			
			<i>Лекції (стаціонар/ заоч.відділ)</i>	<i>Семін (стаціонар/ заоч.відділ)</i>	<i>СРС (стаціонар/ заоч.відділ)</i>	<i>Всього (стаціонар/ заоч.відділ)</i>
Модуль 1. Історія та джерела культурної та соціальної антропології.						
	1	Предмет і завдання курсу	2/2		4/8	6/10

		культурна та соціальна антропология..				
	2	Антропологічна та соціокультурна проблематика в історії світової філософії.	2/		6/8	8/8
	3	Проблеми людини, суспільства та культури в українській філософській думці.	2/		6/8	8/8
	4	Сучасна західноєвропейська філософія як ідейне джерело культурної та соціальної філософії.	2/2		4/8	6/10
	5	Проблеми антропосоціогенезу у філософії та науці.	2/		6/8	8/8
Модуль 2. Людина як творець і творіння культури та суспільства						
	6	Сенс життя як складна світоглядна проблема.	2/		6/8	8/8
	7	Людина як творець і продукт культури	2/		6/8	8/8
	8	Складність людського буття та культура.	2/2		6/8	8/10
	9	Проблема соціокультурних законів людського буття.	2/2		6/6	8/8
	10	Особа як предмет філософського аналізу.	2/		4/4	6/4
	11	Свобода як характеристика соціокультурної природи людини.	2/		6/4	8/4
	12	Комунікативна природа людини та проблема її самотності.	2/		6/4	8/4
Разом годин			24/8		66/82	90

8. Питання до самостійної роботи з

курсу «Культурна та соціальна антропологія»

1. Соціокультурна проблематика у філософії арабських мислителів доби Середньовіччя.
2. Філософські погляди представників персоналізму на проблему взаємодії особи і культури.
3. Проблеми людини і суспільства у філософії мислителів Чернігово-Сіверщини (Л.Барановича, І.Максимовича, І.Галятовського тощо)

Завдання: дати порівняльний аналіз поглядів цих мислителів і визначити відмінні та спільні ознаки.

4. Екологічна проблема як складова проблеми кризи сучасної культури.

Завдання: дати визначення, що таке екологічна криза, розглянути відомі концепції вирішення цієї складної і нагальної проблеми.

5. Культура, мораль і право в контексті національної ментальності.

Завдання: Підготувати доповідь або реферат.

9. Порядок оцінювання.

Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі заліку, що полягає в оцінці засвоєння магістрами знань на підставі виконання ними певних видів робіт на аудиторних заняттях і виконання індивідуальних завдань.

- а) робота на лекції (активність роботи, ведення зошитів і написання конспектів)..... до 20 балів
- б) самостійна робота (реферат)..... до 15 балів
- в) модульна контрольна робота.....до 20 балів
- г) інші види робіт (наук.робота, творчі завдання, олімпіади) до 20 балів
- д) залік до 25 балів

Ведення конспекту лекцій оцінюється за наступними критеріями: повнота, охайність, грамотність. Наявність усіх компонентів лекцій, які відповідають усім вимогам, може бути оцінено від 10 до 20 балів; неохайне оформлення - від 5 до 10 балів; за відсутності конспекту окремих лекцій або недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті - від 1 до 5 балів.

Відповідь на індивідуальному занятті оцінюється за наступними критеріями:

7 - 8 балів - студент у повному обсязі опрацював програмний матеріал (основну і додаткову літературу, джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння юридичних понять, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні думки і переконливо їх аргументувати, аналізувати юридичну інформацію, здатний презентувати власне розуміння, оцінку правових явищ, має досить міцні навички роботи з нормативно-правовими актами;

5 - 6 балів - студент вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури і джерел), узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, посібників, нормативно-правових документів, може дати порівняльну характеристику правових явищ, визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки, узагальнює та застосовує набуті знання;

3 - 4 бали - студент загалом самостійно відтворює програмний матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, загалом правильно розуміє правові терміни, але у викладеному матеріалі допускає істотні прогалини, виклад несамотійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка;

2 бали - студент за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито;

1 бал - студент має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі правові документи, головний зміст матеріалу не розкрито.

Самостійна робота передбачає опрацювання винесених питань і може виконуватися у формі рефератів. В залежності від якості виконання оцінюється від 1 до 15 балів.

За виконання модульної контрольної роботи студенти можуть отримати максимально 20 балів. Неповна відповідь на запитання, в якій налічується багато неточностей, недостатнє володіння науковим апаратом оцінюється від 0 до 10 балів; відповідь, яка позбавлена серйозних неточностей, але має окремі недоліки, оцінюється від 10 до 15 балів. Повна відповідь оцінюється від 15 до 20 балів.

Складання заліку. Якщо студент отримав протягом навчальних модулів незадовільну оцінку (35-59 балів), він може скласти залік, але тільки з дозволу деканату. Кожен студент, який отримав більше 59 балів, має можливість підвищити свій рейтинг під час складання заліку, але не більше, ніж на 25 балів, і є таким, що успішно склав залік.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Поточне тестування та самостійна робота												Різні форми	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2								100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		

68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Питання до заліку з культурної та соціальної антропології.

1. Культурна та соціальна антропологія як людинознавча дисципліна.
2. Предмет культурної та соціальної антропології.
3. Соціально-антропологічні проблеми в історії філософії Індії
4. Соціально-антропологічні проблеми в історії філософії Китаю.
5. Суспільно-антропологічні погляди Конфуція.
6. Антропологічна проблематика у досократівській філософії античності.
7. Соціально-антропологічні погляди Сократа.
8. Погляди Платона на людину та суспільство.
9. Соціально-антропологічна проблематика у філософ. спадщині Аристотеля.
- 10.
11. Антропологічна проблема у філософській спадщині Аристотеля.
12. Епікур та його послідовники, їх вчення про суспільство та людину.
13. Стоїки та їх людинознавчі ідеї.
14. Елліністична та римська філософія про людинознавчі проблеми.
15. Середньовічні філософські концепції людини.
16. Людина та суспільство у філософії Аврелія Августина.
17. Соціально-антропологічні погляди Фоми Аквінського.
18. Гуманістичні тенденції в антропології Південного Відродження.
19. Антропологічно-суспільні переконання Т.Мора та Е.Роттердамського.
20. Людина та суспільство у філософії Нового часу.
21. Томас Гоббс про суспільство та природу людини.
22. Антропологічні погляди Рене Декарта.
23. Суспільство та людина у філософських системах Б.Спінози та Б. Паскаля.
24. Французькі просвітники про соціально-антропологічні проблеми.
25. Людина та суспільство у філософській спадщині Ж.- Ж. Руссо.
26. Ж.Ламетрі про природу людини та суспільства.

27. Німецька класична філософія та її суспільно-антропологічні концепції.
28. Соціально-антропологічні переконання І.Канта.
29. Г.Гегель та Л. Фейєрбах про соціальну природу людини.
30. Основні антропологічні ідеї в сучасній західноєвропейській філософії.
31. Антропологічні погляди А. Шопенгауера.
32. Антропологічні погляди С.Керкегора.
33. Антропологічні погляди З.Фрейда.
34. Суспільно-антропологічні погляди Ф.Ніцше.
35. Антропологічні погляди представників екзистенціальної філософії.
36. Проблема культури і цивілізації у філософії О.Шпенглера.
37. Соціально-антропологічні погляди російських філософів – матеріалістів.
38. Соціально-антропологічні погляди представників російської релігійної філософії.
39. Погляди М.Бердяєва на буття людини та суспільства.
40. Достоевський про природу людини.
41. Людина у міфологічних уявленнях давніх слов'ян.
42. Розуміння людини і суспільства у філософії давньоруських мислителів.
43. Антропологія української філос. думки доби Відродження.
44. Соціально-антропологічні переконання професорів Києво-Могилянської академії.
45. Антропологічні мотиви у філософії Г.Сковороди.
46. Людина і суспільство у філософії членів Кирило-Мефодієвського товариства.
47. Антропологічні погляди М.Гоголя.
48. Антропологічні погляди Т.Шевченка.
49. Суспільно-антропологічні погляди П.Юркевича.
50. Людина і суспільство у філософії України ХХ ст.
51. Основні філософські теорії антропогенезу.
52. Культура як спосіб історичного буття людства.
53. Цивілізація і характеристика типів цивілізованого життя людини.
54. Співвідношення біологічного і соціального в людині.
55. Основні версії походження і функціонування соціокультурних законів.
56. Сучасні проблеми буття людини в соціокультурному середовищі.
57. Значення сім'ї і освіти в житті сучасної людини.
58. Проблеми особи і колективу у сучасній філософії.
59. Антропологічні закони суспільного існування і закони природи.
60. Суспільна необхідність та її роль в існуванні людини.
61. Свобода як творче здійснення волі людини.
62. Архетипи як явище суспільного буття людини.
63. Архетипи української культури та їх антропологічний аспект.
64. Комунікативна природа людини.
65. Самотність як предмет філософсько-антропологічного осмислення.

- 66. Духовне буття людини та суспільства.
- 67. Стать як філософсько-антропологічна проблема.
- 68. Проблема змісту життя, смерті та безсмертя людини.
- 69. Людина, індивід, індивідуальність та особа як філософсько-антропологічні поняття.
- 70. Діяльність як форма суспільного буття людини.
- 71. Проблема особистості у сучасній філософській антропології.
- 72. Суспільне буття людини його основа та структура.

11. Політика курсу та академічної доброчесності

Політика курсу.

Студент зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, не запізнюватися, мати відповідний зовнішній вигляд. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений викладачем час. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в навчальному процесі.

Політика академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності студентами передбачає:

- ✓ Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

12. Список літератури

1. Аврелий Августин. Исповедь. // Лабиринты души. – Симферополь, 1998.
2. Андреев В.П. Становление человека. М. 1984.

3. Антропология и история культуры. - Москва, 1993;
4. Аристотель. Этика. // Соч. В 4-х т. – М., 1976. – Т.1.
5. Бекон Ф. Новый Органон.// Соч. В 2-х т. – М., 1972. – Т.2.
6. Белик А.А. Культурология .Антропологические теории культур.\Учебн. пособие. - М., 1999.
7. Белик А.А. Психологическая антропология: История и теория.- М., 1993.
8. Белик А.А., Резник Ю.М. Социокультурная антропология.- М., 1998.
9. Бердяев Н. Смысл истории. М. 1990.
- 10.Бердяев Н.А. О назначении Человека. – М., 1993.
- 11.Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). К., 1992;
- 12.Бычко И.В. В лабиринтах свободы.- М. 1982.
- 13.Вишенський І. Вибрані твори. – К., 1990.
- 14.Вілков В. Людина і світ. – М.,1986.
- 15.Волков Ю. Г. Поликарпов В.С. Энциклопедический словарь: Человек. – М., 2000.
- 16.Г. Сковорода. Твори. У 2-х т. – К.,1994.
- 17.Гарфенкель А.Х. Философия эпохи Возрождения. – М., 1980.
- 18.Гелен А. О систематике антропологии. // Проблемы человека в западной философии.- М.,1988.
- 19.Гельвеций. О человеке его умственных способностях и его воспитании. // Соч. В 2-х т. – М., 1974. – Т.2.
- 20.Гоголь Н. Избранные места из переписки с друзьями. // Соч. В 8-ми. Т. – Т.7.
- 21.Горский В.С. Филосовские идеи в культуре Киевской Руси. – К.,1988.
- 22.Горський В.С. Історія української філософії. – К.,1996.
- 23.Григорьян Б.Т. Человек. Его призвание и положение в современном мире. – М.,1986.
- 24.Григорьян Б.Т. Философская антропология. – М.,1982.

25. Губин В.Д., Некарсова Е. Философская антропология. – М., 2000.
26. Гуревич П.С. Философия культуры. – М., 1995.
27. Гуревич П.С. Философская антропология. – М., 1997.
28. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. – М., 1989.
29. Емельянов Ю. Н. Введение в культурантропологию. С.-Петербург, 1992;
30. Емельянов Ю. Н. Введение в культурную антропологию. – СПб., 1992.
31. Емельянов Ю.Н. Основы культурной антропологии. – СПб., 1994.
32. Иванов В. В. Культурная антропология и история культуры // Одиссей: Человек в истории. Москва, 1989;
33. Ларіон. Слово про закон і благодать. // Історія філософії України. Хрестоматія. – К., 1993.
34. Історія філософії на Україні. В 3-х т. – К., 1987.
35. Камю А. Бунтующий человек. М.-1987.
36. Кассирер Э. Опыт о человеке: Введение в философию человеческой культуры. // Проблема человека в западной философии. – М. 1988.
37. Келембетова В. Ю. Сучасна буржуазна соціокультурна антропология: Крит.-етногр. дослідж. К., 1980;
38. Козлова Н.Н. Социальная антропология. Курс лекций. – М.: Социум, 1996.
39. Конниський Г. Філософські твори: У 2-х т. – К., 1990.
40. Костомаров М. Закон Божий або Книга Буття укр. Народу. – К., 1991.
41. Кузанский Н. Об ученом незнании. // Соч. В 2-х т. – М., 1979. – Т1.
42. Куліш П. Листи з гутора. // Вибрані твори: У 2-х т. – К., 1989. – Т.2.
43. Кулли Ч,Х. Человеческая природа и социальный порядок. – М., 2000.
44. Культура и развитие человека. – К. 1989.
45. Культуральная антропология: Учебн. пособие. Под ред. Ю.Н. Емельянова, Н.Г. Скворцова. – СПб., 1996.

46. Лурье С.В. Историческая этнология\Учебн. пособие.- М.,1997.
47. Макаров Е.М. Проблемы человека в истории философской мысли. – М., 1986
48. Марков Б.В. Философская Антропология. Очерки истории и теории. – СПб., 1997.
49. Марков Б.В. Философская антропология: Очерки истории и теории. – СПб., 1997.
50. Мольер, Вольтер, Руссо, Дидро. – СПб., 1998.
51. Мор Томас. Утопия. – М., 1965.
52. Мор Томас. Утопия. – М., 1965.
53. Ницше Ф. Так говорил Заратустра // Соч. в 2-х т.- М. 1993. - Т.2
54. Новая технократическая волна на Западе. М.1980.
55. Орлова Э. А. Введение в социальную и культурную антропологию. Москва, 1994;
56. Орлова Э.А. Введение в социальную и культурную антропологию. - М.,2016.
57. Печчеи А. Человеческие качества. –М.1980.
58. Платон. Государство. //Платон. Сочинения в 3-х т. – М.,1973. – Т.3.
59. Проблема человека в западной философии. — М.1989.
60. Проблемы человека в западной философии. – М., 1988.
61. Роттердамский Эразм. Похвала глупости. - М., 1986.
62. Рупнік М.І. Коли говоримо людина... Особа, пасхальна культура. – Львів, 2000.
63. Сартр Ж.-П. Стена. // Избр. произ. –М. 1992.
64. Соболев О.Н. Критика филос. Концепций американской “культурной антропологии” – К.,1978.
65. Современная буржуазная философия человека. Критический анализ. – К.,1985. Юркевич П. Сочинения. М.1990

66. Соколов В.В. Средневековая философия - М., 1984.
67. Соловьев В. Чтение обогочеловеке. // Сочинения в 2-х т. – М., 1982 – Т.2.ь
68. Сумерки богов. М.-1990.
69. Тейяр де Шарден. Феномен человека.-М. –1987.
70. Франкл В. Человек в поисках смысла. –М. – 1990.
71. Фром Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М., 1998.
72. Фромм Э. Душа человека.
73. Фромм Эрих. Бегство от свободы. М.1991.
74. Хамітов Н.В. Історія філософії. Проблема людини. – К., 2000.
75. Человек и мир человека. К-1978.
76. Человек: Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. –М.,1991.
77. Шаронов В.В. Основы социальной антропологии. Пособ. Для студ. – СПб., 1997.
78. Шаронов В.В. Основы социальной антропологии: Учеб.- СПб., 1997
79. Юркевич П. Вибране. К., 1993. // Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого. – С. 73-222.
80. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М.1988.